

**Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΥΠΕΡΤΟΠΙΚΗ ΕΥΡΥΤΗΤΑ
ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ
Η 13^Η BIENNALE ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΗ ΒΕΝΕΤΙΑ**

Η Διεθνής Έκθεση Αρχιτεκτονικής τής Βενετίας έχει καθιερωθεί ως μία από τις σημαντικότερες αρχιτεκτονικές εκδηλώσεις, αφού έχει εξελιχθεί σε forum για την Αρχιτεκτονική, με παράλληλες δράσεις, συναντήσεις, ενεργή συμμετοχή Αρχιτεκτονικών Σχολών, πολλαπλή προσβασιμότητα στο διαδίκτυο, κ.λπ. Η φετινή¹ είναι η 13^η Biennale Αρχιτεκτονικής και εγκαινιάστηκε στις 29 Αυγούστου. Θα είναι ανοικτή έως τις 25 Νοεμβρίου 2012.

Κάθε δύο χρόνια, λοιπόν, ανατίθεται σε κάποια προσωπικότητα τής διεθνούς Αρχιτεκτονικής, ο ρόλος τού «διευθυντή» που προχωρεί στη διατύπωση τού θέματος για την Έκθεση, το οποίο συμπυκνώνεται σε μια σύντομη φράση. Τόσο το θέμα, όσο και η φράση εκφέρουν μια ένδειξη ως προς την κατεύθυνση που αναμένεται να ακολουθήσουν οι συμμετέχοντες, οι οποίοι διακρίνονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη περιλαμβάνει συνήθως αρχιτέκτονες που προσκαλεί ο «διευθυντής», και η δεύτερη τα περίπτερα των κρατών που συμμετέχουν. Αυτά διαμορφώνονται από ομάδες, επιλεγμένες από κάθε χώρα, των οποίων οι θεματικές και σχεδιαστικές προτάσεις, θεωρητικά τουλάχιστον, επικεντρώνονται σε μια εξειδικευμένη πλευρά τού θέματος και αντικατοπτρίζουν τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Όμως, έχει διαπιστωθεί ότι, ενώ υπάρχει ένα διατυπωμένο θέμα, εντούτοις οι ερμηνείες τής διατύπωσης από τους συμμετέχοντες είναι ισάριθμες με αυτούς. Αυτό δεν είναι απαραίτητα αρνητικό. Αντίθετα, αναδεικνύει την ανοικτότητα τής θεματολογίας, όσο συγκεκριμένη και να είναι αυτή, ενώ ταυτόχρονα εκθέτει την πολλαπλότητα και ευρύτητα τής αρχιτεκτονικής σκέψης και πρακτικής, διαχρονικά και υπερτοπικά. Όπως είναι αναμενόμενο, στις εκάστοτε θεματολογίες, υπάρχει η τάση αφενός να εκδηλωθούν τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, απόψεις και ανησυχίες τού διευθυντή, και αφετέρου να εκτεθούν οι προβληματισμοί που αφορούν το κοινωνικο-πολιτιστικό πλαίσιο τής χρονικής στιγμής διοργάνωσης τής Biennale, και η συσχέτισή τους με την Αρχιτεκτονική.

Η σύγκριση τής θεματολογίας τής Biennale του 2010 με τη φετινή έχει ιδιαίτερη σημασία αφού μοιάζουν να έχουν κοινά χαρακτηριστικά. «Διευθύντρια» της Biennale του 2010 ήταν η Γιαπωνέζα αρχιτέκτων Kazuyo Sejima, η οποία διατύπωσε τη φράση «people meet in Architecture» δηλαδή «οι άνθρωποι συναντώνται μέσα στην Αρχιτεκτονική» υποδεικνύοντας με περιεκτικότητα την κοινωνική λογική τής αρχιτεκτονικής. Ο φετινός διευθυντής, ο Βρετανός αρχιτέκτονας David Chipperfield, έθεσε ως θέμα το «common ground». Η συντομότερη αυτή πρόταση, στα ελληνικά μπορεί να αποδοθεί ως «κοινό έδαφος» αλλά και ως «συνήθης τόπος».

Φαινομενικά, οι φράσεις «people meet in Architecture» και «common ground» θα μπορούσαν να αφορούν το πεδίο, όπου οι άνθρωποι συνευρίσκονται, και το οποίο συνδιαμορφώνουν. Εντούτοις, ενώ την Sejima ενδιέφερε πράγματι η κοινωνική υπόσταση τής αρχιτεκτονικής, ο Chipperfield στο επεξηγηματικό του κείμενο, μεταθέτει το πρόβλημα από τη σχέση κοινωνίας – χώρου, στο «κοινό έδαφος», δηλαδή στα επιζητούμενα κοινά στοιχεία που κατ' αυτόν υφίστανται μεταξύ των αρχιτεκτόνων. Τα στοιχεία αυτά, κατά τον Chipperfield, εξισορροπούν τις διάχυτες σήμερα, εντυπωσιοθηρικές και εξατομικευμένες προτάσεις κυρίως των διεθνούς εμβέλειας και δράσης αρχιτεκτόνων. Ίσως η πρόθεση τού αρχιτέκτονα αυτού, ο οποίος ανήκει στην κατηγορία των αρχιτεκτόνων με ευρεία διεθνή παρουσία, αλλά με αρχιτεκτονική λιτή, διακριτική και συγκροτημένα, να είναι το άνοιγμα συζήτησης για το ρόλο τής αρχιτεκτονικής στη σημερινή εποχή, που «υποτίθεται» ότι είναι μια εποχή κρίσης (ποιου είδους, από ποιους προέρχεται, ποιοι την υφίστανται, και λοιπά άλλα θέματα, φυσικά, δεν τίθενται). Ίσως πράγματι, όπως λέει, να θεωρεί την αρχιτεκτονική τόσο «ατομική πράξη» όσο και μέρος ενός «ευρύτερου οράματος», ή να επιδιώκει να διερευνήσει την έκδηλη «έλλειψη κατανόησης που υπάρχει μεταξύ τού επαγγέλματος αυτού και τής κοινωνίας». Ίσως όπως επίσης λέει, η Biennale να προσφέρει τη δυνατότητα «να θέσει σε κάποιο πλαίσιο τα αναντίρρητα ατομικά αρχιτεκτονικά επιτεύγματα που έδωσαν ταυτότητα στα τελευταία χρόνια, και να προκαλέσει μια πιο προσανατολισμένη προσέγγιση των κοινών ανησυχιών και προσδοκιών».

Και όμως, πώς μπορούν να τεθούν τα θέματα αυτά σε ουσιαστική βάση, όταν ανάμεσα στους προσκεκλημένους τής έκθεσης είναι και πάλι τα ίδια πρόσωπα,

τα ίδια ονόματα που σχεδιάζουν, μελετούν, κτίζουν, δημοσιεύουν, ταξιδεύουν και δίνουν διαλέξεις σε όλη την υφήλιο; Τι εκφράζει και τι αντιπροσωπεύει η δική τους παρουσία όταν το ίδιο το έργο τους, είναι οργανικό συστατικό και συνδιαμορφωτής της σημερινής πολιτιστικής πραγματικότητας;

Η Ελληνική συμμετοχή στη φετινή Biennale έχει ως τίτλο «Made in Athens» (επίτροποι οι αρχιτέκτονες Πάνος Δραγώνας και Άννα Σκιαδά) και φαίνεται να επιδιώκει την ανάδειξη της ταυτότητας της Αθήνας στη σημερινή οικονομική και πολιτιστική συγκυρία, αναζητώντας, ίσως, συνέχειες ή σχέσεις στην εξέλιξη των αθηναϊκών πολυκατοικιών από το 1950 έως σήμερα, και στον συστηματικά υποβαθμιζόμενο αστικό ιστό. Τα αίτια της υποβάθμισης, (η οποία δεν αφορά μόνον κατεστραμμένους δρόμους και φθαρμένα κτίρια, αλλά και την ποιότητα του παραγόμενου αρχιτεκτονικού έργου) αναζητούνται στην διάχυτη οικονομική κρίση, η οποία όμως αντιμετωπίζεται και ως ευκαιρία για επαναπροσδιορισμό του ρόλου του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού, έτσι ώστε να τεθούν νέες βάσεις για το μέλλον της πόλης.

Το 1971 ο μεγάλος Ιταλός σκηνοθέτης Luchino Visconti μετέφερε στον κινηματογράφο το μυθιστόρημα του Thomas Mann «Θάνατος στη Βενετία» με πρωταγωνιστή τον Dirk Bogarde. Στο τέλος της ταινίας ο πρωταγωνιστής/μουσικός έχοντας χάσει τη νιότη και τη μουσική έμπνευσή του, αποζητά το ωραίο στο πρόσωπο ενός έφηβου, αλλά και στο δικό του φτιασίδωμα (έντονα βαμμένα μαλλιά και πρόσωπο) και πεθαίνει υπό τη μουσική της 5^{ης} Συμφωνίας του Gustav Mahler.

Τι άραγε να συμβολίζει από τη σημερινή πολιτιστικά παρακμιακή εποχή – και την αρχιτεκτονική της – ο «Θάνατος στη Βενετία»;

¹ 2012